

OCO

analyse dossiers

passend onderwijs

2021-2022

Floor Kaspers, oktober 2022

Samenvatting

In het schooljaar 2021-2022 behandelde de helpdesk van OCO 223 dossiers op het terrein van passend onderwijs. Dit is een stijging ten opzichte van vorig jaar. De groei was het sterkst bij vragen over passend onderwijs op de basisschool. De meestgestelde vragen op het terrein van passend onderwijs gingen net als voorgaande jaren over de ondersteuning die een school kan bieden. Er is een sterke stijging te zien van vragen over de thema's thuiszitten en schorsing/verwijdering. Twee nieuwe thema's sprongen er dit jaar uit: wachtlijsten in het speciaal onderwijs en vragen over leerlingen die slechts een beperkt deel van de schoolweek naar school mogen. Inhoudelijk zijn dit zorgelijke ontwikkelingen. Van dossiers waarbij de onderliggende ondersteuningsvraag bekend is, bestaat de grootste groep uit leerlingen met een lichamelijke beperking of een ziekte. Het aantal dossiers van leerlingen met psychische problemen zoals depressie, angst en trauma is toegenomen ten opzichte van eerdere jaren. Op het terrein van passend onderwijs krijgt OCO de meeste vragen uit de stadsdelen Nieuw-West, Zuid en Noord. Vragen over de basisschoolperiode gaan het meest over scholen in Noord, Nieuw-West en West.

Gebruikte gegevens

De helpdesk van OCO beantwoordt vragen van ouders, leerlingen en mbo-studenten over onderwijs in Amsterdam. Deze vragen kunnen worden gesteld per telefoon, e-mail, whatsapp of tijdens een spreekuur in de stad. In het afgelopen schooljaar, 2021-2022, behandelde OCO in totaal 1298 dossiers. 223 dossiers hiervan gingen over passend onderwijs. Dat is een stijging ten opzichte van vorig schooljaar, toen er 200 passend onderwijs dossiers waren. Over een langere termijn gezien is het aantal dossiers passend onderwijs redelijk stabiel. In 2019 deden we de analyse niet over een schooljaar, maar over een kalenderjaar. De cijfers zijn vergelijkbaar.

De dossiers passend onderwijs lopen uiteen van simpele vragen over schoolkeuze voor een leerling met een concentratieprobleem tot complexe dossiers van langdurige thuiszitters. OCO houdt de dossiers bij in een beveiligde database. Afhankelijk van welke informatie ouders of leerlingen met ons (willen) delen, staan hierin gegevens over de vraag, schooltype, school en ondersteuningsbehoefte. Dit maakt het voor ons mogelijk om een analyse uit te voeren waarin we kunnen zien welke thema's het meest aan de orde zijn, en trends in kaart brengen.

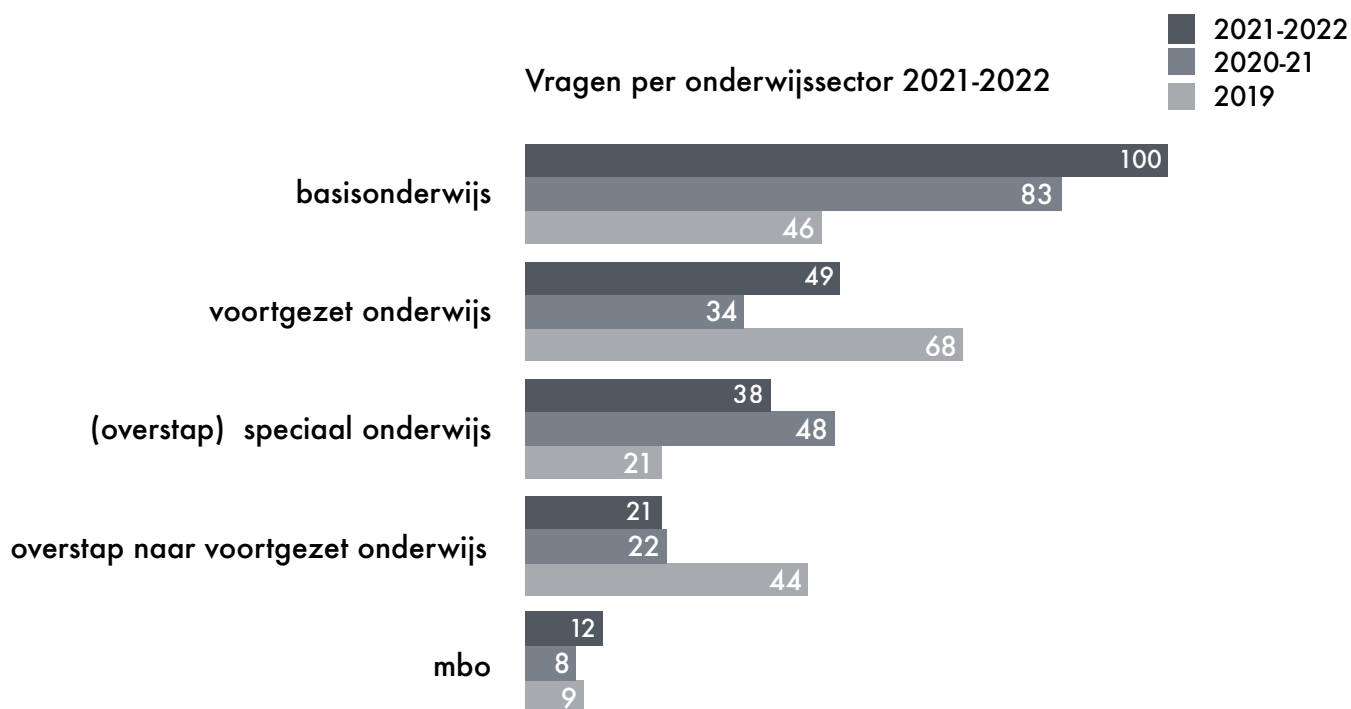
In de analyse benoemen we de ontwikkelingen en aantallen per onderwijssector, thema, stadsdeel en splitsen we de thema's uit per onderwijssector. Verder gaan we inhoudelijk dieper in op een aantal thema's en praktijkdossiers.

Dossiers over passend onderwijs per jaar

Onderwijssector

In schooljaar 2020-2021 zagen we een stijging van het aantal vragen over passend onderwijs in het basisonderwijs. Deze trend heeft zich afgelopen jaar doorgezet. Van de 223 dossiers passend onderwijs gingen er 100 over het basisonderwijs.

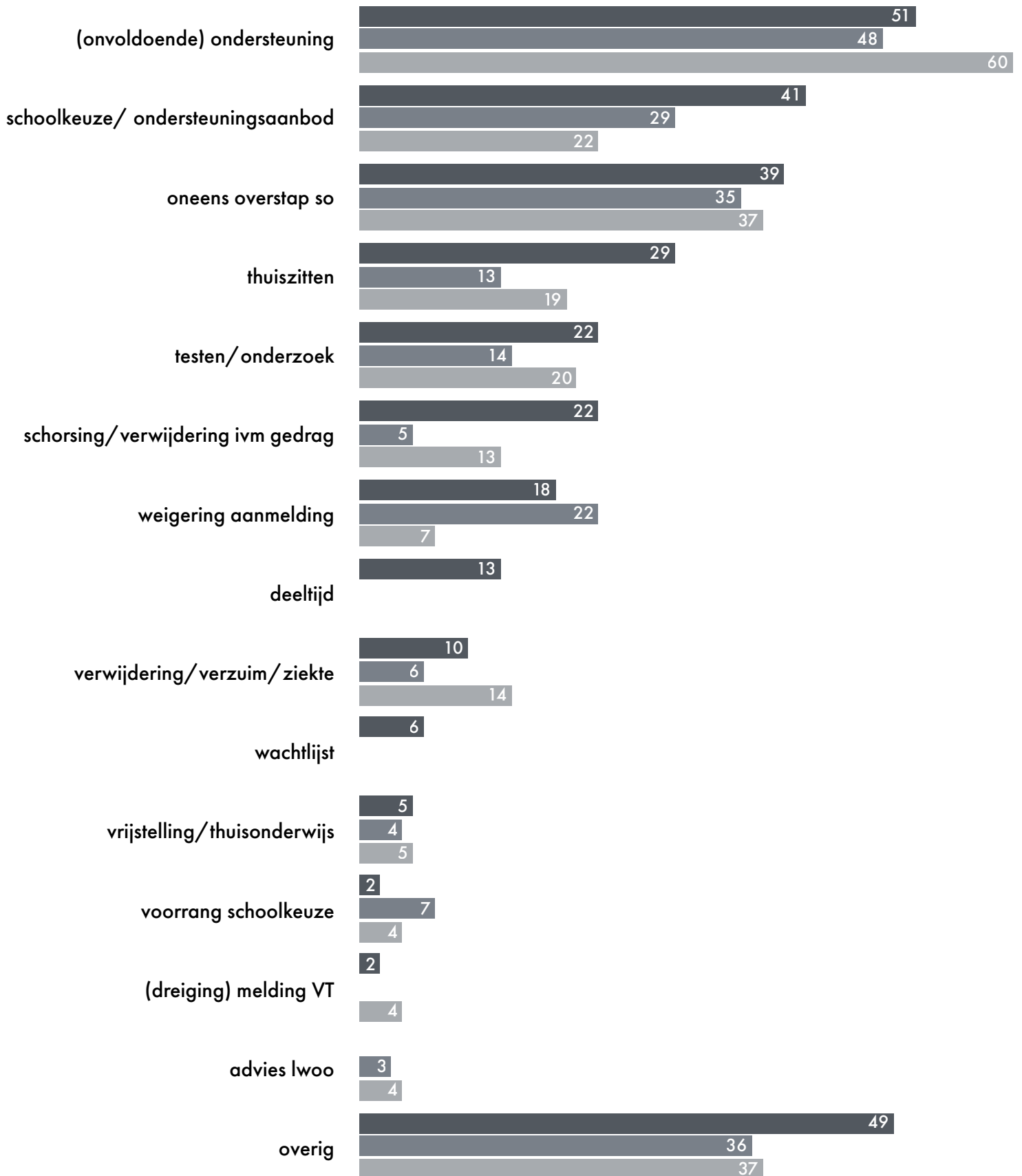
Thema's

Net als voorgaande jaren gingen de meeste vragen over de ondersteuning die beschikbaar is voor leerlingen, en dan met name over het ontbreken van voldoende ondersteuning. In toenemende mate stellen ouders en leerlingen bij OCO de vraag over ondersteuning al bij de start of overstap naar een nieuwe school. Ouders hebben behoefte aan duidelijkheid over welke ondersteuning op welke scholen beschikbaar is, en wat zij kunnen verwachten.

Een zorgelijke stijging is te zien bij het aantal vragen van leerlingen die thuis zitten of dreigen thuis te komen zitten zonder passend onderwijs. Vorig jaar kreeg OCO hier 13 vragen over, dit jaar waren dat er 29. Ook het aantal leerlingen dat verwijderd of geschorst werd vanwege hun gedrag steeg sterk, van 5 dossiers naar 22. Daarbij keken we specifiek naar verwijderingen/schorsingen van leerlingen waarbij sprake was van een bredere ondersteuningsvraag of leerlingen die zonder onderwijs thuis kwamen te zitten. Ook het aantal vragen over verwijdering van leerlingen met veel ziekteverzuim door ziekte of met een specifieke ondersteuningsbehoefte nam toe.

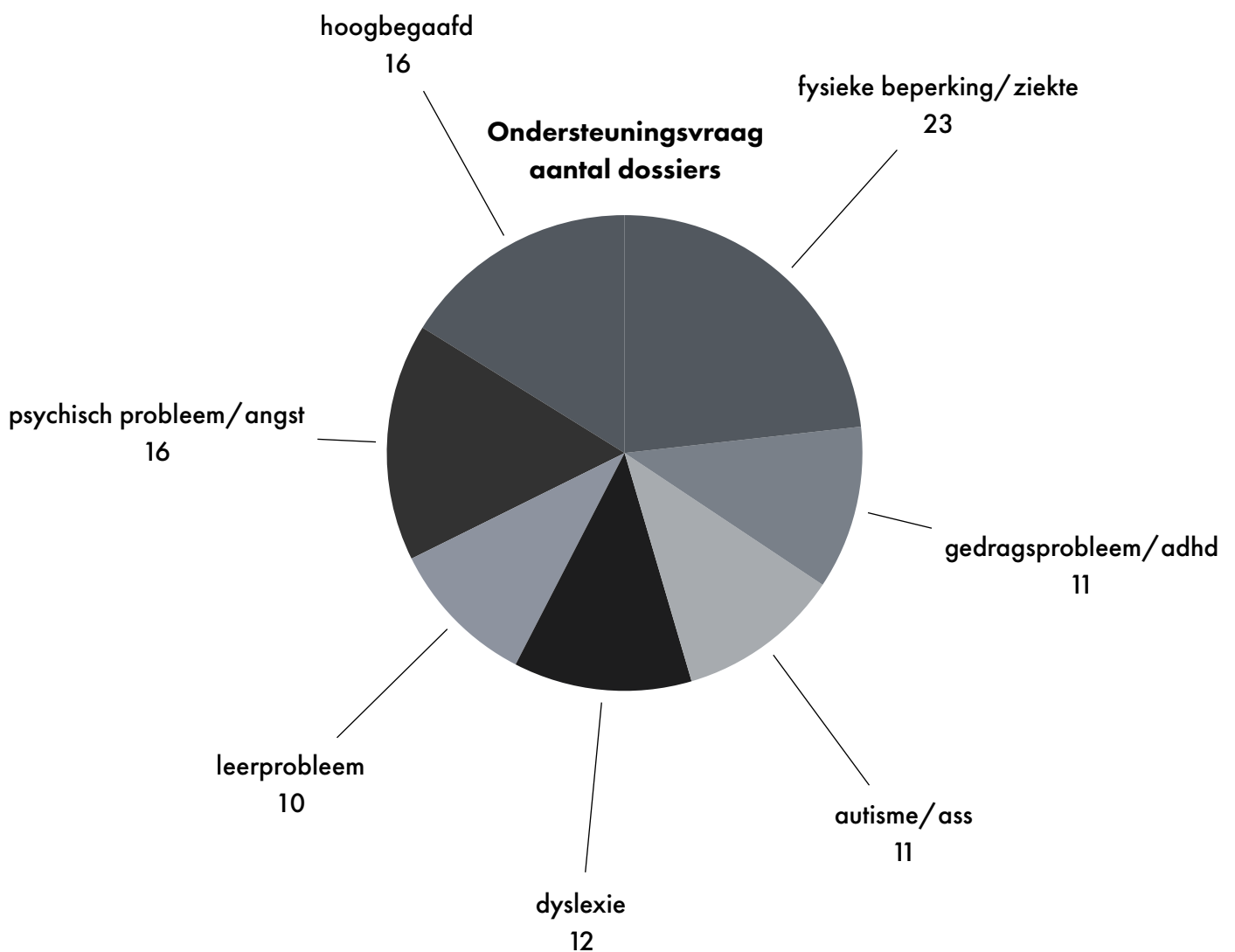
Bij de analyse van de dossiers kwamen verder twee thema's naar voren die in voorgaande jaren niet of nauwelijke gesignaleerd werden. Daarbij gaat om leerlingen die slechts in deeltijd naar school mogen, en leerlingen die te maken hebben met een wachtlijst.

Thema's van de vragen, aantal vragen per jaar

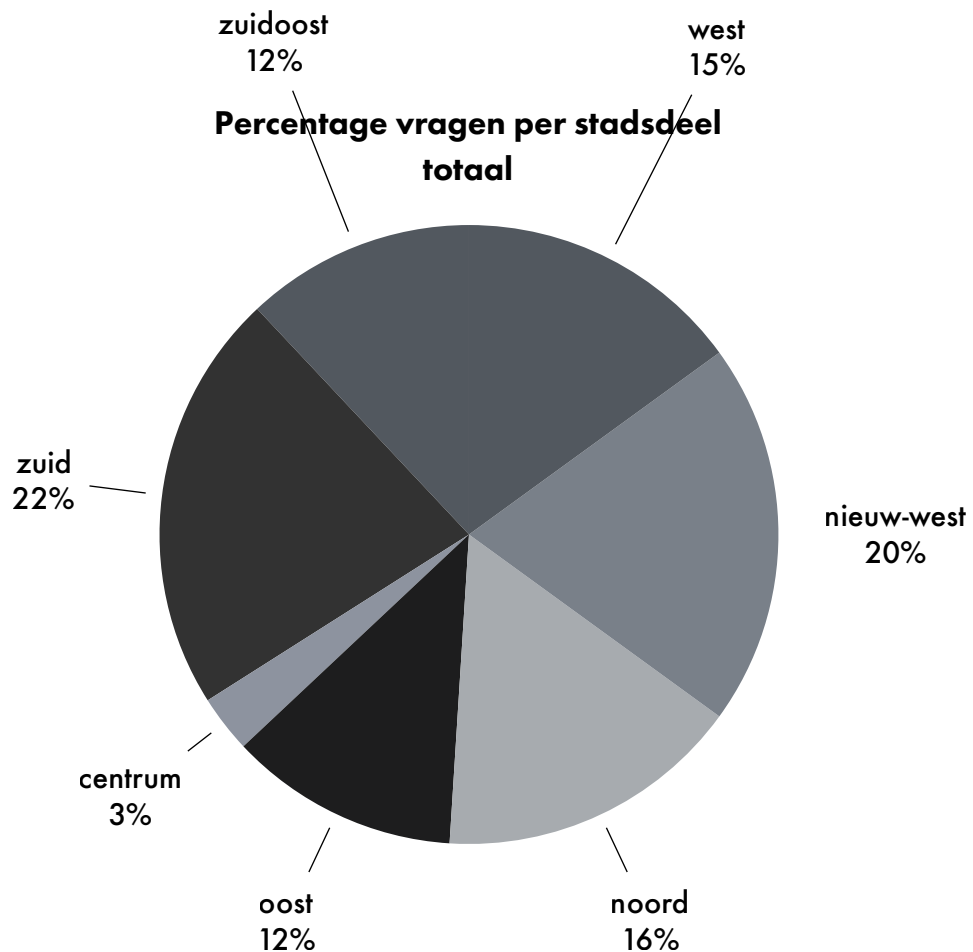
Ondersteuningsvraag

In ongeveer de helft van de dossiers is bij OCO bekend welke specifieke ondersteuningsvraag de betreffende leerling heeft. Net als voorgaande jaren betreft de grootste groep leerlingen met een fysieke beperking of een (chronische) ziekte. Het aantal dossiers van leerlingen met psychische problemen zoals depressie, angst en trauma is toegenomen ten opzichte van eerdere jaren.

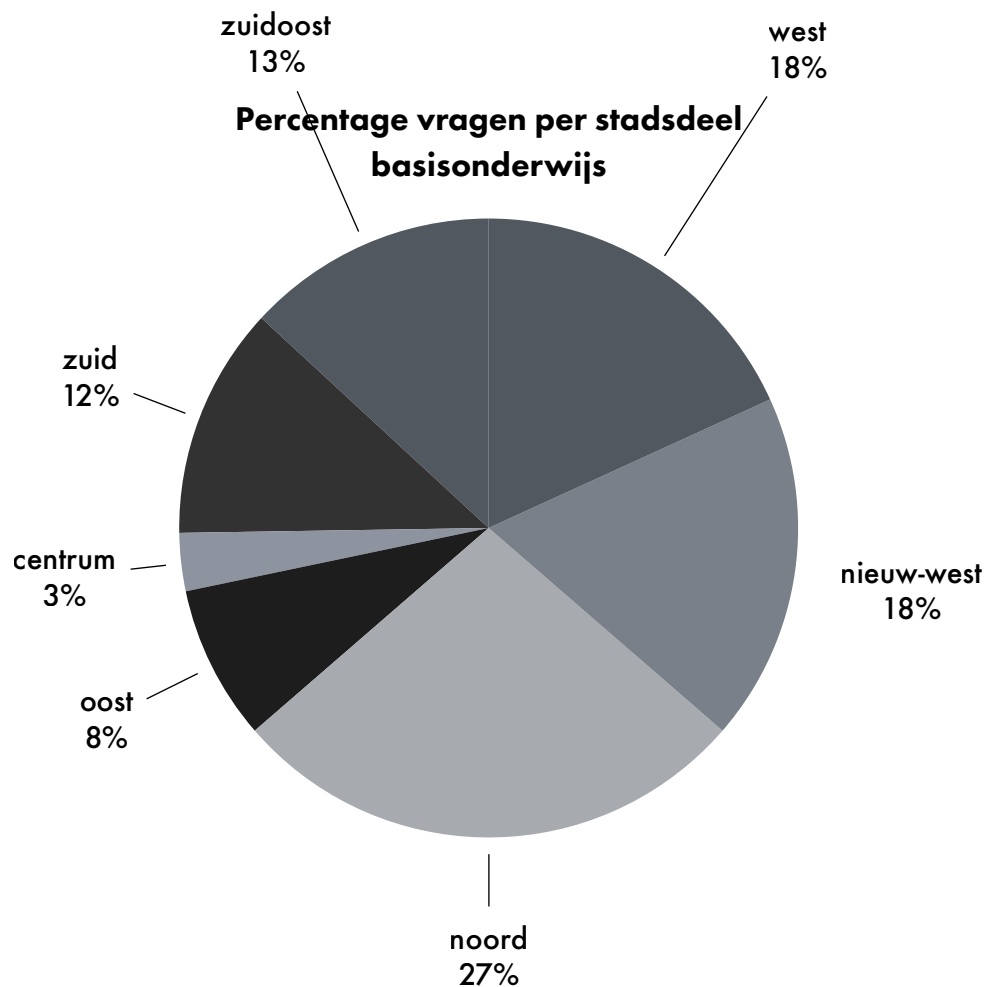

Stadsdeel

Voor afgelopen schooljaar hebben we voor het eerst gekeken naar de stadsdelen van de scholen waar de leerlingen op zitten. Op die manier kunnen we als OCO kijken of we voldoende bekend zijn in de verschillende stadsdelen en ouders en leerlingen ons weten te vinden met vragen. Bij ruim de helft van de dossiers is bekend op welke school het dossier betrekking had. De meeste vragen komen uit stadsdeel Zuid en Nieuw-West.

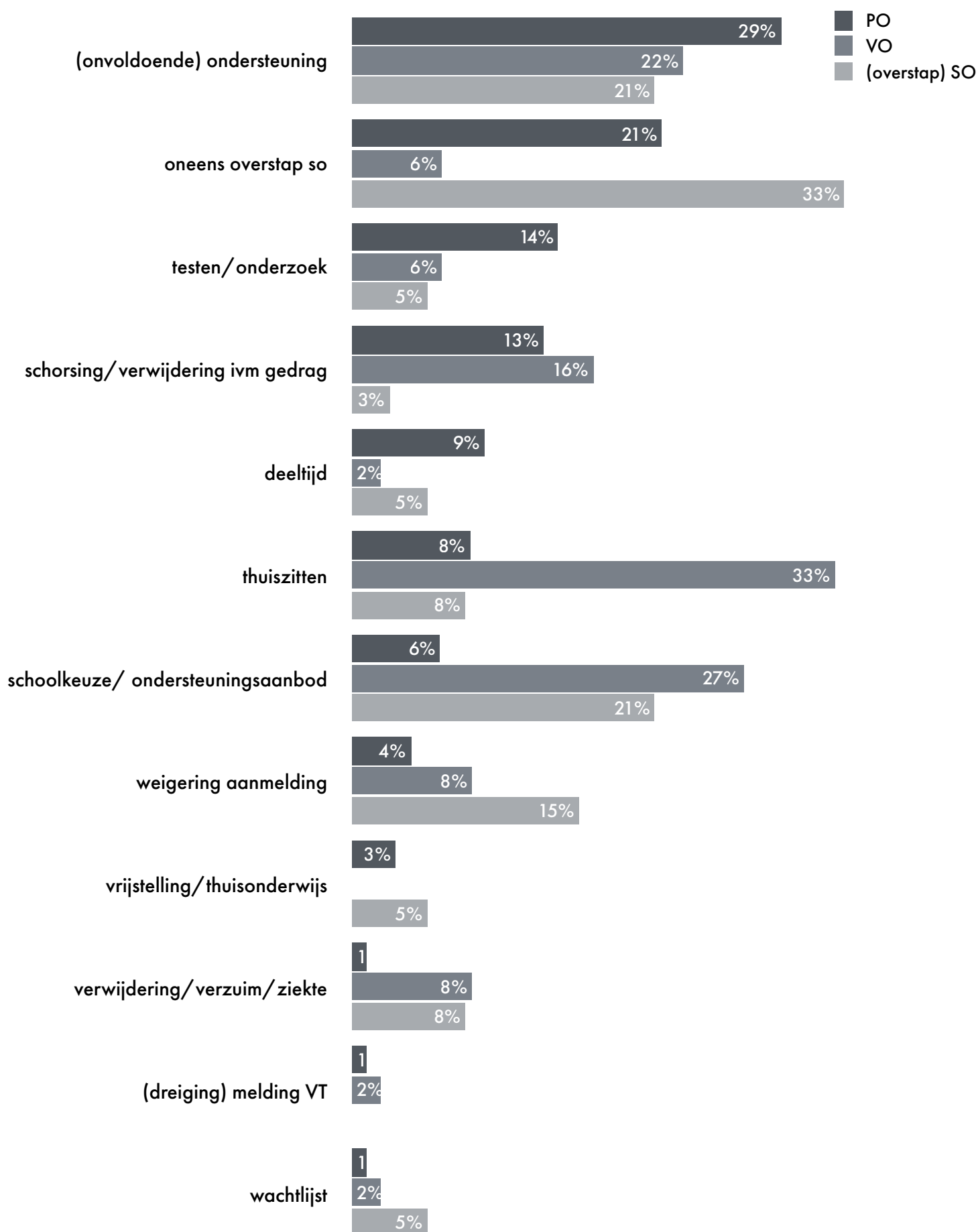
Wanneer we specifiek kijken naar het basisonderwijs, waarbij er vanuit gegaan kan worden dat praktische alle leerlingen ook in hun eigen stadsdeel naar school gaan, dan zijn Noord, Nieuw-West en West de stadsdelen waar de meeste vragen over gaan.

Verschillende sectoren, verschillende vragen

Dit jaar hebben we een uitsplitsing gemaakt van het type vragen per onderwijssoort. We maken hierbij onderscheid tussen met basisonderwijs, voortgezet onderwijs en de (overstap naar) speciaal onderwijs. Hiermee kunnen we zien dat er verschillen zijn in de vragen per schooltype. Vragen over de overstap van basisonderwijs en voortgezet onderwijs, net als vragen over het mbo, hebben we hierbij buiten beschouwing gelaten. In onderstaand diagram is bijvoorbeeld zichtbaar dat, als percentage van het aantal vragen binnen de onderwijssector over passend onderwijs, er in het voortgezet onderwijs vier keer zoveel vragen over thuiszittende leerlingen komen dan in het basisonderwijs. Tegelijkertijd is het aantal vragen van ouders of leerlingen die het oneens zijn met een overstap naar speciaal onderwijs op het basisonderwijs een stuk groter dan op het voortgezet onderwijs. Bij het speciaal onderwijs, inclusief vragen over de overstap naar het speciaal onderwijs, komen de meeste vragen van ouders die het oneens zijn met de overstap, en van ouders die vragen hebben over de ondersteuning die school kan bieden. Een dossier kan over één of twee thema's gaan. De percentages tellen daarom op tot meer dan 100%.

Vragen per thema, percentage van vragen per sector

Thema's

Ondersteuning op school

Voor veel ouders en leerlingen is nog steeds onduidelijk welke ondersteuning zij voor hun kind kunnen verwachten. Dit is een thema dat in een groot deel van de dossiers een rol speelt. Onduidelijke verwachtingen kunnen leiden tot onenigheid over de inzet van ondersteuning met uiteindelijk een conflict over verwijzing naar speciaal onderwijs met een hoog risico op (tijdelijk) thuiszitten. Overleg over een ontwikkelingsperspectief wordt door ouders vaak niet gezien als een oprecht gesprek om samen afspraken te maken over de ondersteuning. Soms is het zo dat een ontwikkelingsperspectief alleen lijkt te worden opgesteld als onderdeel van een verwijzing naar speciaal onderwijs, zonder dat er eerst op school extra ondersteuning is ingezet.

Specifiek blijft extra ondersteuning een ongrijpbaar element voor ouders en leerlingen: is er nog individuele extra ondersteuning beschikbaar? En waar kan ik dan om vragen? En wat als er meer nodig is?

Dossier uit de praktijk: ondersteuning stopgezet

Een leerling in groep 3 op een reguliere basisschool wordt ondersteund in verband met een taalontwikkelingsstoornis. Die extra begeleiding werkt goed, en de leerling maakt grote sprongen. De school twijfelt of er wel sprake is van een taalontwikkelingsstoornis en wil de extra begeleiding stopzetten voor de rest van het schooljaar. De school denkt dat er sprake is van dyslexie, waarvoor wel direct begeleiding ingezet kan worden.

De ouder klopt bij ons aan en vraagt zich of of de school dit zomaar mag doen. We adviseren de ouder om in gesprek te gaan met school en we benoemen dat ouders instemmingsrecht hebben op het handelingsdeel van het ontwikkelingsperspectief. Ook geven we aan dat de school zelf niet de diagnose dyslexie kan stellen, maar dat dit door een specialist dient te gebeuren.

We adviseren de ouder verder om goed te kijken naar de adviezen van de diverse betrokken deskundigen, zowel binnen als buiten school, om gezamenlijk te komen tot een passend ondersteuningsaanbod.

Overstap naar het voortgezet onderwijs

Veel ouders nemen contact op met OCO met vragen over de overstap van het basisonderwijs naar het voortgezet onderwijs. Een deel daarvan betreft vraagstukken die te maken hebben met passend onderwijs. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om vragen over de

ondersteuning die bepaalde scholen kunnen bieden, over de hardheidsclausule en weigeringen.

Voor leerlingen die een extra ondersteuningsbehoefte hebben, maar niet naar een vorm van speciaal onderwijs gaan, kan de huidige kernprocedure erg nadelig uitpakken. Dat geldt voor twee groepen leerlingen: leerlingen die uitgeloot worden op een school waar ze ivm hun ondersteuningsbehoefte heel gericht voor gekozen hadden, en leerlingen die geweigerd worden in verband met hun ondersteuningsbehoefte op de gematchte school. Vanwege die angst voor weigering zijn sommige ouders ook huiverig voor extra onderzoek op de basisschool of voor het delen van informatie met de school voor voortgezet onderwijs.

Dossier uit de praktijk: school wel of niet informeren?

Een moeder komt naar het spreekuur dat OCO houdt bij Stichting ProFor in Amsterdam Zuidoost. Haar kind gaat de overstap maken naar het voortgezet onderwijs. Ze hebben al een voorkeurslijst gemaakt van scholen, en hebben een sterke voorkeur voor een bepaalde school. De leerling heeft last van faalangst en daardoor kan ze zich soms moeilijk concentreren als ze onder druk staat. Deze informatie staat ook in Oki-Doc. Moeder vraagt zich af of ze de school die ze op het oog hebben hier juist wel of juist niet over moeten informeren.

OCO adviseert moeder om eerst de uitkomst van de kernprocedure af te wachten en dan contact op te nemen met de school waar de leerling geplaatst is. Ze kunnen dan samen kijken naar een goede manier om haar kind te ondersteunen bij de faalangst. Door bijvoorbeeld training of extra tijd kan de leerling dan een ontspannen start maken op het voortgezet onderwijs.

Dossier uit de praktijk: weigering leerling vanwege ondersteuningsbehoefte

Enkele dagen nadat de matching bekend gemaakt is, neemt een vader contact op met OCO. Zijn kind is geplaatst op de school van eerste voorkeur. De blijdschap sloeg echter snel om, toen de school bekend maakte de leerling niet aan te nemen. In het Oki-Doc staat dat de leerling behoefte heeft aan leerwegondersteuning. De VO school geeft aan deze ondersteuning niet te kunnen bieden. Opvallend hierbij is dat de VO school aan de ouders schrijft dat zij eerder de basisschool expliciet hebben laten weten de leerling met een behoefte aan leerwegondersteuning niet te zullen plaatsen. De ouders waren hiervan niet op de hoogte.

OCO verbaast zich over de werkwijze van zowel de basisschool als de VO school. Leerwegondersteuning is geen onderdeel van het officiële schooladvies (meer). Het is twijfelachtig of een VO school voldoet aan haar zorgplicht als de leerling geweigerd wordt zonder individueel onderzoek of aan de ondersteuningsvraag kan worden voldaan. Uiteindelijk kiest de vader, in overleg met de leerling, een andere school voor zijn kind.

Thuiszitters, verwijdering, deeltijd en wachtlijsten

Drie thema's die sterk met elkaar samenhangen kwamen het afgelopen schooljaar veel vaker voor dan voorheen: thuiszittende leerlingen, leerlingen die slechts in deeltijd naar school gaan, leerlingen die worden verwijderd en wachtlijsten voor special (basis-)onderwijs.

Een negatieve spiraal kan als volgt verlopen. Een leerling vertoont complex gedrag. Door wachtlijsten bij jeugdhulp is er nog geen behandeling of diagnose. De leerling mag alleen naar school wanneer de IB-er aanwezig is, of bijvoorbeeld alleen de ochtenden. De school verwijst naar speciaal onderwijs, maar daarvoor is ook een wachtlijst. De leerling wordt verwijderd en komt thuis te zitten.

Met name bij de dossiers waarin leerlingen slechts beperkt naar school gaan, is het opvallend dat leerplicht hier niet altijd bij betrokken is. Dit roept veel vragen op bij ouders, die zich afvragen wat ze kunnen doen als ze wel willen dat hun kind voltijd naar school gaat.

Ook zien we leerlingen die wel in beeld zijn, bij leerplicht, jeugdhulp, e.a., maar waarbij uiteindelijk het bijzonder moeizaam is voor de ouders om te ontwarren wie waarvoor verantwoordelijk is.

Hoewel het hier vaak om complexe dossiers gaat waarvoor gespecialiseerde oplossingen nodig zijn, zien we toch ook dat het ontbreken van heldere communicatie en afstemming met ouders een belangrijke factor is bij de escalatie. Ouders voelen zich vaak overvallen door beslissingen.

Dossier uit de praktijk: 2 uur per dag naar school

Een moeder neemt contact op met OCO over haar dochter met wie het 'niet zo lekker gaat' op school. De dochter ervaart te veel prikkels. Drie weken geleden kreeg moeder het bericht van school dat haar dochter nog maar twee uur per dag naar school zou mogen. Voor haar was dit een complete verrassing, en was er ook geen waarschuwing geweest. Inmiddels zijn er drie weken verstreken, en heeft moeder verder niks gehoord, ook niet van leerplicht. Moeder legt de vraag voor aan OCO via Whatsapp. We geven aan dat een leerling niet zomaar onderwijs mag missen, en adviseren haar opnieuw in gesprek te gaan met school. Ook geven we aan dat het logisch is om leerplicht te informeren over de situatie. Verder verwijzen we naar de mogelijkheden voor maatwerk in onderwijstijd, waarbij deeltijd naar school gaan een mogelijkheid is, mits onderdeel van een duidelijk plan voor ondersteuning en terugkeer.

Dossier uit de praktijk: in afwachting van een plek op speciaal onderwijs

Een leerling van 5 wordt door school doorverwezen naar speciaal onderwijs aan het eind van het eerste schooljaar. Soms heeft hij hele rustige dagen, maar soms wordt hij overenthousiast en soms zelfs gewelddadig. Moeder wordt vaker gebeld met de vraag of ze haar zoon op kan komen halen. Moeder is het met school eens dat een plek op speciaal onderwijs beter voor hem zou zijn. Op de meest passende school voor speciaal onderwijs is echter sprake van een wachtlijst. Hij zou daar pas op zijn vroegst na de kerstvakantie terecht kunnen. Om de periode te overbruggen zou de huidige regulere basisschool hem slechts voor twee dagen 'op kunnen vangen'. Moeder geeft aan dat ze dit problematisch vindt.

Vanuit OCO bespreken we met moeder de complexiteit van de situatie: er is geen eenduidige oplossing. We adviseren moeder om samen met school te kijken naar praktische mogelijkheden, zoals zelf af en toe aanwezig zijn op school als bekend gezicht, eventueel een combinatie met begeleiding en school, e.a. Moeder overweegt ook een schoolwissel voor dit half jaar, maar de onrust die dat met zich meebrengt kan ook negatief uitpakken.